



Memo

Aan : Leden van de gemeenteraad
Van : College van B&W
CC :
Ons kenmerk : 14int01261
Datum : 7 april 2014
Betreft : Informatie over acties en afronding van initiatiefvoorstel 'Preventie van seksueel misbruik van minderjarigen in het vrijwillige jeugdwerk in de gemeente Overbetuwe' (12rv000050).

Geachte raadsleden,

Aanleiding

In een openbare vergadering van 8 mei 2012 heeft de gemeenteraad een initiatiefvoorstel aangenomen van de Christen Unie omtrent het thema 'Preventie van seksueel misbruik van minderjarigen in het vrijwillige jeugdwerk'. In het initiatiefvoorstel is door de gemeenteraad over een aantal voorstellen besloten. In een eerder memo (augustus 2013) hebben wij aangegeven wat wij met de voorstellen hebben gedaan. In dit memo informeren wij u over de uitvoering en afronding van de acties rondom preventie van seksueel misbruik in het vrijwillige jeugdwerk.

Voorstellen en uitvoering

In onderstaand schema leest u nog eens de voorstellen uit het initiatiefvoorstel en onze toelichting op de uitvoering ervan. Op de uitvoering en evaluatie van de bijeenkomst met verenigingen (zie punt 2 in het schema) gaan we in dit memo nog verder in.

Raadsbesluit initiatiefvoorstel CU	vervolg
1. Het thema Preventie van seksueel misbruik van minderjarige in het vrijwillige jeugdwerk' op de agenda te plaatsen van het gemeentelijk veiligheidsbeleid	In 2013 hebben wij de nota Integrale Veiligheid 2010-2014 geëvalueerd. Voor het vervolg is een nieuwe nota voorzien. Dit onderwerp past prima in een dergelijke nota, zodat het thema geborgd is. Ook kan hierin bijvoorbeeld de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling een plek krijgen. Ook biedt het communicatieplatform van (sport)verenigingen vanuit het sportbeleid een aanknopingspunt om dit thema op de agenda te plaatsen.
2. Protocollen, gedragscodes en huishoudelijk reglement te laten invoeren door alle verenigingen en organisaties die activiteiten ontplooiën die gericht zijn op minderjarigen om te komen tot veilig jeugdwerk binnen de gemeente Overbetuwe. Hierbij gebruikmakend van de werkmap die door MOVISIE is gemaakt in opdracht van het Ministerie van Justitie.	In aansluiting op onze gedachte van kantelen en de samenleving in haar kracht benutten is ons voorstel om de verenigingen meer te faciliteren het gesprek met elkaar aan te gaan tijdens een informatiebijeenkomst op dinsdag 29 oktober, in samenwerking met STUW. Dit geluid horen wij ook zelf van onze verenigingen in de gesprekken met hen tijdens de informatiebijeenkomsten over de maatschappelijke activiteitsubsidie! Niet zo zeer protocollen, gedragscodes of VOG's maar het goede en inspirerende gesprek over veilig jeugdwerk wordt als interessant en effectief geacht. Uiteraard ondersteunt met nuttige



	instrumenten, waarbij de verenigingen zelf kunnen kiezen welke instrumenten passen binnen hun vereniging. Dit werd nogmaals bevestigd door de verenigingen tijdens de avondsessie op 29 oktober 2013.
3. Zoveel mogelijk gebruik te maken van de regeling voor gratis VOG's in 2012	We hebben via een persbericht gewezen op de mogelijkheden voor gratis VOG's voor de drie koepelorganisaties (NOC*NSF, Scouting Nederland en Kindervakantiewerk). Uit onderzoek van het Ministerie blijkt overigens dat het gratis beschikbaar stellen van de VOG voor vrijwilligers - liefst in combinatie met heldere gedragsregels en de mogelijkheid om 'foute vrijwilligers' te registreren - aantoonbaar bijdraagt aan een veilig klimaat op de sport -en hobbyclub. Naar aanleiding van het onderzoek hebben de staatssecretarissen Teeven en Van Rijn besloten de Rijksregeling vanaf het najaar van 2014 structureel in te voeren voor vrijwilligers die met minderjarigen werken.
4. Verkennen of de invoering van bovengenoemd beleid voorwaarde kan zijn voor het verlenen van subsidies en vergunningen aan verenigingen en organisaties in 2015	Dit kan onderdeel zijn van het verankeren in het beleid omtrent Integrale Veiligheid 2014 – 2017.
5. De kosten voor 2013 en later van €10.000 te verwerken via de PNL lijst 2013-2016	Onze inzet is eerst gericht op de inhoud, die samen bepaald wordt met de verenigingen tijdens de informatiebijeenkomsten. Onze verenigingen gaven aan vooral het gesprek met elkaar over het thema aan te willen gaan. Daarnaast kunnen verenigingen vanaf 2014 gebruik maken van de Rijksregeling voor net aanvragen van een gratis VOG. Het aanwenden van nieuwe (lokale) middelen is volgens het college dan ook niet noodzakelijk. We zullen actief communiceren hierover op bijvoorbeeld het communicatieplatform voor sportverenigingen.

Informatiebijeenkomst voor verenigingen

Naar aanleiding van het initiatiefvoorstel over 'veilig jeugdwerk' en de gesprekken met verenigingen over dit onderwerp hebben we op 29 oktober 2013 een bijeenkomst in theater de Kik georganiseerd voor vrijwilligers (besturen) van verenigingen die met en voor jeugd werken. Het onderwerp van die bijeenkomst was: preventie van seksueel misbruik / veilig jeugdwerk, met een focus op het bespreekbaar maken van dit onderwerp. Doel van de bijeenkomst was vrijwilligers handvatten aan te reiken voor het bespreekbaar maken van 'veilig jeugdwerk' en hen tips en inspiratie mee te geven voor hoe ze dat binnen hun vereniging kunnen waarborgen. De organisatie was in handen van welzijnsorganisatie Stuw en gemeente Overbetuwe.

Voor de bijeenkomst hebben zo'n 120 verenigingen een uitnodiging ontvangen. Uiteindelijk waren er circa 20 personen aanwezig. De avond zelf bestond uit diverse sketches (voorbeelden uit het jeugdwerk), die als startpunt voor een gesprek met en tussen de aanwezigen dienden. Het ging onder andere over situaties die een 'niet pluis' gevoel geven en wat daarmee te doen. De aanwezigen kregen handvatten om het onderwerp binnen de eigen vereniging bespreekbaar te maken. En in een hand-out kregen ze voorbeelden, ideeën, tips en informatie mee om de vereniging verder op weg te helpen. Na afloop is de bijeenkomst geëvalueerd. De belangrijkste conclusies (van de aanwezigen, Stuw en gemeente):

- Het was een zinvolle avond, het doel is zeker bereikt.
- De open houding van alle aanwezigen was heel prettig en bevorderde de onderlinge uitwisseling. De verenigingen hebben van elkaar kunnen leren.

- De werkvorm en de uitvoering ervan was goed. De avond gaf een goede aanzet voor verdere bespreking binnen de verenigingen.
- Theater is een leuke locatie gezien de sketches in het programma. Maar is een theater de meest geschikte locatie voor een gesprek / discussie?
- Om het aantal aanmeldingen te vergroten hebben Stuw en gemeente in de weken voor de bijeenkomst een belronde gehouden. Die belronde kostte tijd, maar heeft ook veel informatie en contact met de verenigingen opgeleverd. Om die redenen was het de moeite wel waard.
- De aanwezigheid van de wethouder en gemeenteraad (Christen Unie) werd door de aanwezigen gewaardeerd.
- De aanwezige verenigingen hebben aangegeven over dit onderwerp in gesprek te willen blijven.
- De kosten van dergelijke bijeenkomsten zijn vooral ambtelijke uren en kosten voor de organisatorische aspecten, zoals zaalhuur en vergoeding acteurs van de sketches.

Vervolg en afronding

Verenigingen leren vooral van en met elkaar, bleek weer tijdens de bijeenkomst in oktober van vorig jaar. De gemeente heeft een rol genomen in het faciliteren van het op gang brengen van het gesprek, zodat de besturen van de verenigingen hun eigen kracht kunnen laten zien en hun verantwoordelijkheid kunnen nemen binnen de eigen vereniging. Voor het vervolg ziet het college geen andere rol voor zichzelf. Wat we in ieder geval wel hebben gedaan is in januari een e-mail verstuurd naar alle verenigingen waarin we de belangrijkste informatie en contactmogelijkheden (o.a. Stuw en de twee verenigingen die zich aangeboden hebben) nogmaals onder de aandacht brachten. En ook het –nog te realiseren- communicatieplatform voor (sport)verenigingen kan hierbij in 2014 helpen. Daarnaast zullen wij in 2014 nog twee keer actief op onze website communiceren over de mogelijkheden van verenigingen om gebruik te maken van de landelijke regeling voor het aanvragen van een gratis VOG en hen ook wijzen op de toolkit 'in veilige handen'. De regeling voor het gratis verstrekken van een VOG voor bepaalde vrijwilligers wordt in 2014 namelijk structureel door het Rijk ingevoerd. Alle vrijwilligers die met minderjarigen of mensen met een verstandelijke handicap werken kunnen dan hun VOG vergoed krijgen.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders,
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

Th. Hoex MMO

drs A.S.F. van Asseldonk

Bijlagen

1. *Evaluatie 29 oktober 2013, bijeenkomst "veilig jeugdwerk"*
2. *Hand Out bijeenkomst "veilig jeugdwerk"*

Evaluatie 29 oktober 2013, bijeenkomst "veilig jeugdwerk"

Naar aanleiding van het initiatiefvoorstel over "veilig jeugdwerk" en de gesprekken met verenigingen over dit onderwerp hebben we in oktober 2013 een bijeenkomst georganiseerd voor vrijwilligers (besturen) van verenigingen die met/voor jeugd werken. Het onderwerp van die bijeenkomst was: preventie van seksueel misbruik / veilig jeugdwerk met een focus op het bespreekbaar maken van.

Doel van de bijeenkomst was vrijwilligers handvatten aan te reiken voor het bespreekbaar maken van "veilig jeugdwerk" en hen tips & inspiratie mee te geven voor hoe ze dat binnen hun vereniging kunnen waarborgen.

De **organisatie** was in handen van welzijnsorganisatie Stuw en gemeente Overbetuwe. Stuw nam het maken van een draaiboek en de uitvoering van de avond zelf voor haar rekening, de gemeente verzorgde de communicatie en regelde locatie, uitnodigingen en aanmeldingen. Datum en locatie was dinsdagavond 29 oktober, theater De Kik.

Voor de **bijeenkomst** hebben zo'n 120 verenigingen een vooraankondiging (6 weken van tevoren) en een uitnodiging (3 weken van te voren) ontvangen. Uiteindelijk waren er circa 20 personen aanwezig. Om het aantal aanmeldingen te vergroten hebben Stuw en gemeente in de weken voor de bijeenkomst een belronde gehouden.

De avond zelf bestond uit diverse sketches (voorbeelden uit het jeugdwerk) die als startpunt voor een gesprek met en tussen de aanwezigen dienden. Het ging onder andere over situaties die een 'niet pluis' gevoel geven en wat daarmee te doen. De aanwezigen kregen handvatten om het onderwerp binnen de eigen vereniging bespreekbaar te maken. En in een hand-out kregen ze voorbeelden, ideeën, tips en informatie mee om de vereniging verder op weg te helpen.

Na afloop hebben Stuw en gemeente de bijeenkomst **geëvalueerd**. Er waren een aantal organisatorische en inhoudelijke aandachtspunten.

Voor wat betreft organisatie:

- De tijd (avond van 20.00 tot 22.00 uur en naborreltijd) was goed.
- De locatie (theater de Kik) was voor sommigen lastig te vinden.
- Theater is een leuke locatie gezien de sketches in het programma. Maar is een theater de meest geschikte locatie voor een gesprek / discussie?
- De taakverdeling tussen Stuw en gemeente was helder en goed. Wel handig om afspraken te maken over wat we samen doen (bijv. iedereen leest teksten of niet) en er op te vertrouwen dat iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt.
- Het persbericht voor de Gelderlander kwam te laat i.v.m. nieuwswaarde (het bericht had al op gemeentewebsite en in De Betuwe gestaan).
- Stuw en gemeente hadden tijdiger moeten afstemmen over de waardering voor de vrijwilligers die bij de organisatie betrokken waren.
- De belronde van te voren kostte tijd, maar heeft ook veel informatie en in ieder geval contact met de verenigingen opgeleverd. Om die redenen was het de moeite zeker waard.
- De aanwezigheid van de wethouder en gemeenteraad (Christen Unie) werd door de aanwezigen gewaardeerd.

Voor wat betreft inhoud:

- Het was een zinvolle avond, het doel is zeker bereikt.
- Het was heel prettig dat alle aanwezigen zich heel open opstelden.
- De verenigingen hebben van elkaar kunnen leren.
- De werkvorm (sketches en bespreking ervan) en de uitvoering ervan was goed.
- De avond gaf een goede aanzet voor verdere bespreking binnen de verenigingen.
- Het napraten achteraf was prettig (na afloop van de bijeenkomst was er gelegenheid om wat te drinken en na te praten in de Kik).

Ook aan de aanwezigen is feedback gevraagd. Wat was er goed aan de avond, voldeed het aan de verwachtingen? Wat kon er beter? Hun reacties:

Wat was er goed?

- De opzet en presentatie(meerdere keren).
- De bewustwording van grensoverschrijdend gedrag.
- Het op gang brengen van de onderlinge communicatie tussen verenigingen over grensoverschrijdend gedrag.
- Een prima initiatief van Stuw en de gemeente.
- De aanwezigheid van de wethouder en de direct betrokken ambtenaren werd op prijs gesteld.

Wat kan er beter?

- Bij een eventueel vervolg de opstelling in de zaal. Niet achter elkaar maar tegenover elkaar.
- Ruimere aanwezigheid van verenigingen uit Overbetuwe (meerdere keren).
- Routebeschrijving betreft de locatie van de bijeenkomst.
- Meer aandacht voor de preventieve kant.
- Meer inzoomen op de specifieke problematiek van de diverse verenigingen, bv kerkgenootschap vs. sportclubs.

Overige opmerkingen:

- Door de aanwezigen wordt aangegeven dat een vervolg wenselijk is.

Vanwege de magere opkomst (ca 20 personen van ca 120 clubs verenigingen/clubs die waren uitgenodigd) hebben we steekproefsgewijs een aantal genodigden gebeld. We hebben hen gevraagd waarom zij niet op de bijeenkomst aanwezig waren en wat er nodig zou zijn om hen een eventuele volgende keer wel te mogen begroeten.

Zij gaven als reden voor hun afwezigheid aan:

- Meerdere keren: geen prioriteit, urgentie ontbreekt.
- Men vindt dat men de zaken op dit punt goed op orde heeft.
- Eénmalige reactie: geen zin om met de gemeente in contact te treden ivm subsidiebeschikking.
- Aantal malen vanuit de kerkelijke organisaties: onderwerp niet voldoende relevant.

Wanneer zou u wel komen?

- Meerdere keren: wanneer het een urgentie wordt.
- Door het gepleegde telefonisch contact achteraf geeft een aantal mensen aan dat ze de volgende keer van de partij zullen zijn.

Over het **vervolg**. Aan het einde van de bijeenkomst hebben alle aanwezigen een hand-out meegekregen. Deze hand-out is per mail ook naar de andere verenigingen gestuurd. In de bijeenkomst en later in de e-mail hebben verenigingen kennis kunnen maken met de aandachtsfunctionaris kindermishandeling van Stuw. Voor advies, vragen of vermoedens van kindermishandeling kunnen verenigingen altijd contact opnemen met deze persoon. In de hand-out staan diverse andere informatiebronnen en 'tools'.

Het communicatieplatform voor (sport)verenigingen gerealiseerd gaat worden kan ook een toekomstige informatiebron en platform voor uitwisseling tussen verenigingen zijn. En naar aanleiding van de bijeenkomst zijn er een paar verenigingen die zelf aangegeven hebben al het nodige geregeld te hebben op het gebied van 'veilig jeugdwerk' en open te staan voor vragen van en hulp aan andere verenigingen.

Verenigingen leren vooral van en met elkaar, bleek weer tijdens de bijeenkomst. De gemeente heeft een rol genomen in het faciliteren van het op gang brengen van het gesprek. Voor het vervolg ziet de gemeente *geen* andere rol voor zich zelf. Wat we in ieder geval wel doen is in januari een e-mail sturen naar alle verenigingen waarin we de belangrijkste

informatie en contactmogelijkheden (o.a. Stuw en de twee verenigingen die zich aangeboden hebben) nogmaals onder de aandacht brengen.

HAND-OUT



WAAR TREKT U DE GRENS?



Veilig
jeugdwerk,
u een zorg?

Samenvatting, informatie en verwijzingen

In deze handout vatten we de belangrijkste informatie uit de bijeenkomst over veilig jeugdwerk samen. Deze handout is niet uitputtend en in veel gevallen is nog meer informatie te vinden op internet. Bij alle onderdelen staat een bronverwijzing. Aan het einde van deze samenvatting vindt u een overzicht van websites van relevante organisaties en links naar specifieke pagina's met informatie.

Met de bijeenkomst en deze samenvatting hopen we uw vereniging verder op weg te helpen in het bespreekbaar maken van grensoverschrijdend gedrag. We hopen dat het u voldoende handvatten biedt om met die onderdelen die passen bij uw vereniging aan de slag te gaan. Mocht u naar aanleiding hiervan vragen hebben of meer willen weten, dan kunt u altijd contact opnemen met bijvoorbeeld de aandachtsfunctionaris kindermishandeling van Stuw (zie onderaan), of met de gemeente Overbetuwe.

We wensen u veilig en vooral plezierig jeugdwerk toe!

Definities van grensoverschrijdend gedrag

[bron: *encyclopedia*]: Alle gedragingen, opmerkingen en overige verbale en non-verbale suggesties die door de ontvanger als ongewenst en intimiderend worden ervaren.

[bron: *Vereniging Nederlandse Organisatie Vrijwilligerswerk*]: Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren; en/of plaatsvindt binnen een ongelijke machtsverhouding (volwassene-minderjarige, hulpverlener-cliënt, leerkracht-leerling, trainer-pupil, leiding-jeugdlid, e.d.); en/of andere handelingen of gedragingen van een soortgelijke aard als die strafbaar zijn gesteld in het Wetboek van Strafrecht'. Grensoverschrijdend gedrag bestrijkt een breed terrein.

Behalve seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn **andere vormen van grensoverschrijdend gedrag** te onderscheiden [bron: *Movisie*]:

- Verwaarlozen en onthouden van zorg
- Psychische grensoverschrijdingen, waaronder emotioneel misbruik
- Fysieke grensoverschrijdingen, waaronder mishandeling
- Discriminatie
- Schending van rechten
- Financiële en materiële uitbuiting

Wat de achterliggende motieven van de dader ook zijn, grensoverschrijdend gedrag mág en kán niet. Er moet tegen opgetreden worden. Dat is het uitgangspunt. Maar wat is een goede aanpak? Wat kan je als vereniging aan preventie doen? En hoe ga je om met vermoedens van grensoverschrijdend gedrag?

Preventie: algemeen stappenplan grensoverschrijdend gedrag

[bron: www.inveiligehanden.nl]

Hoe maak je een vereniging of vrijwilligersorganisaties veilig? Een goed begin is het stappenplan. De 13 stappen uit het stappenplan helpen je om achter de schermen alles zo te regelen dat minderjarigen echt in veilige handen zijn binnen het vrijwilligerswerk. Elke stap biedt één of meerdere voorbeelden om het bewustzijn en de daadkracht omtrent seksueel misbruik te voorkomen. Misschien bestaat er binnen jouw organisatie allang een gedragscode of een klachtenprotocol. Ook dan is het zinvol om het bestaande beleid nog eens kritisch door te lichten aan de hand van het stappenplan. Net als alle overige informatie op de website is het stappenplan bedoeld ter ondersteuning en niet als voorschrift.

Stap 1: Zet het onderwerp op de agenda

Stap 2: Stel omgangsregels vast

Stap 3: Voer een gedragscode in

Stap 4: Maak een risicoanalyse

Stap 5: Stel een vertrouwenspersoon aan

Stap 6: Voer een zorgvuldig aanstellingsbeleid

Stap 7: Maak een meldprotocol

Stap 8: Pas het huishoudelijk reglement en de statuten aan

Stap 9: Zorg voor training van de vrijwilligers

Stap 10: Veilige omgeving creëren (en behouden)

Stap 11: Haak aan bij het gezamenlijk tuchtrecht

Stap 12: Doe mee met het registratiesysteem

Stap 13: Informeer alle betrokkenen over het ontwikkelde preventiebeleid

(Deze stappen worden verder toegelicht op www.inveiligehanden.nl)

Wat te doen bij een vermoeden van grensoverschrijdend gedrag?

Allereerst vindt een inschatting van de situatie plaats. De volgende vragen geven inzicht in de situatie:

- Wat is er gebeurd?
- Wie is er bij betrokken?
- Wanneer is het gebeurd?
- Kwam dit gedrag of vergelijkbaar ander gedrag vaker bij deze jongeren voor?
- Wat is de ernst van het grensoverschrijdend gedrag?
- Handelt de vereniging de situatie zelfstandig af?
- Dient ook de politie in kennis te worden gesteld? Bekijk in het stappenplan of het gedrag bij de politie gemeld moet worden. Met andere woorden is er sprake van wetovertredend gedrag?
- Is consultatie van andere hulpverlenende instellingen nodig?

Om goed inzicht te krijgen in de situatie is het ook belangrijk om informatie bij de betrokkenen te halen. Dat is niet altijd makkelijk. De regels en tips voor feedback geven zijn dan handig om in het achterhoofd te houden:

Regels:

- Beschrijf concreet gedrag (wat heb je gehoord of gezien?)
- Vertel erbij wat dit gedrag met jou doet (wat vind je ervan?)
- Vraag of de ander het begrijpt / kan plaatsen
- Bespreek een gezamenlijke oplossing (wat kunnen we er aan doen?)

Tips:

- Wacht niet te lang met het bespreken van een (eventueel) probleem.
- Vertel het kort en bondig.
- Wees niet uitsluitend negatief, vertel ook iets wat de ander heel goed doet.
- Geef de ander een kans om zijn of haar kant toe te lichten.
- Geef suggesties voor verbetering van de situatie of het probleem.

Bespreekbaar maken binnen de vereniging in stappen uitgewerkt:

1. Ervaringen uitwisselen
2. Grenzen aangeven
3. (gezamenlijke) grenzen stellen
4. Regels vast stellen
5. Regels naleven

Stap 1 en 2: Bespreekbaar maken

Grenzen van intimiteit zijn persoonlijk en subjectief: voor iedereen anders. Het is belangrijk om die (persoonlijke) grenzen te bespreken. Een open sfeer binnen de vereniging en duidelijkheid maken het bespreken van dit soort onderwerpen makkelijker.

Door de kritische kijk van de buitenwereld moet je nadenken over waar je mee bezig bent. Je moet in alle situaties van jezelf weten wanneer je moet stoppen. Het is daarbij ook goed om als vrijwilliger voor elkaar te zorgen en elkaar bij te staan. Je kunt best tegen elkaar zeggen dat iets niet kan of dat je het de volgende keer liever anders wilt.

Het is belangrijk dat er binnen een groep duidelijkheid bestaat over de omgangsnormen en de grenzen die daarbij horen. Dat geeft rust, geborgenheid en vertrouwen. Iedereen weet waar hij aan toe is. Onder deze voorwaarden ontstaat intimiteit vanzelf.

Stap 3: Een gemeenschappelijke grens trekken

Grenzen worden aangegeven door jezelf, medevrijwilligers, de leden en de maatschappij. Wat is de norm? Hoe zouden jullie dat willen aanpakken in jullie vereniging?

Stap 4 en 5: Regels

Wat doe je bijvoorbeeld als het ene kind het andere slaat? Waarschijnlijk keur je dit gedrag af, je geeft te kennen dat dat niet kan. Zo kun je ook ingrijpen als je ziet dat het ene kind niet gediend is van een "intieme" handeling van een ander kind. Dat kan als iets heel kleins zijn bijvoorbeeld als een kind altijd maar wil kietelen.

Als voor iedereen duidelijk is waar de grens ligt, is het ook mogelijk met zijn allen te bepalen wanneer je te ver gaat. Corrigeer direct, wanneer je merkt dat de normen van je groep worden overschreden.

Websites en links

Meer informatie en voorbeelden van werkwijzen vindt u bij:

- www.nov.nl (Vereniging Nederlandse Organisatie Vrijwilligerswerk)
- www.inveiligehanden.nl (toolkit voor veilig jeugdwerk)
- www.inveiligehanden.nl/de-organisatie-veilig-maken (toelichting op stappenplan grensoverschrijdend gedrag).
- www.movisie.nl (centrum voor sociale vraagstukken)
- <http://www.movisie.nl/tools/toolkit-werken-aan-sociale-veiligheid> (toolkit voor sociale veiligheid, met verschillende voorbeelden en praktische toelichtingen)
- www.seksueelgeweld.info (soort 'startpagina' voor meer informatie over seksueel geweld, met name voor professionals)
- http://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/seksueel_kindermisbruik (ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport; dossier seksueel kindermisbruik)
- http://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/seksueel_kindermisbruik/beleid/sport/meldpunt (seksuele intimidatie in de sport > Meldpunt / vertrouwenspersoon NOC*NSF)
- www.rutgerswpf.nl (kenniscentrum voor seksualiteit)
- www.stuwwelzijn.nl Stuw Welzijn en Maatschappelijke Ondersteuning.
Stuw heeft een vrijwilligerssteunpunt (contactpersoon is Nanda Huisman) en aandachtfunctionaris Kindermishandeling (Roly Buijs). Verenigingen kunnen met beide contact opnemen voor informatie, advies en overleg (telefoon 0481-375959).